

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรง ซึ่งเป็นเรื่องซึ่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยที่ผ่านมาเป็นการขยายตัวในลักษณะเศรษฐกิจแบบฟองสบู่ การมองถึงสาเหตุของวิกฤตเศรษฐกิจนั้นถูกมองว่าเกิดจาก การเงิน การคลัง ด้านธุรกิจ แต่สาเหตุที่สำคัญที่แท้จริงแล้ว คือ ประเทศขาดโครงสร้างการพัฒนาที่มั่นคงหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงสร้างพื้นฐานด้านทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นโครงสร้างใหญ่ที่สำคัญ ซึ่งนำการพัฒนาของประเทศได้เป็นอย่างดี การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านทรัพยากรมนุษย์นั้น กระบวนการที่สำคัญ คือ การพัฒนาศักยภาพของคน ซึ่งได้แก่ การศึกษา การวางโครงสร้างการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เนื่องจากศักยภาพของคนในประเทศจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับกำหนดยุทธศาสตร์การศึกษา การปฏิรูปการศึกษา แนวคิดใหม่ของการปฏิรูปการศึกษาไทยได้ถูกถ่ายทอดออกมาในรูปของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีสาระสำคัญ 9 หมวด (คือ หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา หมวด 3 ระบบการศึกษา หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา หมวด 7 ครู ศึกษานิเทศก์และบุคลากรทางการศึกษา หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาและหมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา) ซึ่งหมวดที่กล่าวถึงคุณลักษณะของคนที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพตามกระบวนการศึกษาแล้วนั้น ควรเป็นอย่างไร อยู่ในหมวด 1 โดยในพระราชบัญญัติฉบับนี้มีเจตนารมณ์ที่ต้องการเน้นย้ำว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต รู้จักพึ่งตนเอง และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข แต่การพัฒนาคนให้พร้อมสมบูรณ์นี้ ต้องอาศัยศาสตร์ที่สำคัญคือศาสตร์ทางด้านสาขาวิชาจิตวิทยา

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2542, หน้า 1) กล่าวว่า ศาสตร์ทางด้านจิตวิทยา เป็นองค์ความรู้ที่มีแนวร่วมระหว่างศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จึงมีขอบข่ายกว้างขวาง ก้าวล้ำเข้าไปในหลายวิทยาการครอบคลุมทุก ๆ ด้าน เกี่ยวกับ ชีวิตมนุษย์ทั้งทางกาย จิตใจ อารมณ์ ความคิดสติปัญญา ทั้งที่เป็นของตนเองและสังคม ซึ่งถ้าเราเข้าใจศาสตร์ด้านนี้ดี เราจะเข้าใจว่าการศึกษา จิตวิทยานั้นจะช่วยให้มนุษย์เข้าใจและรู้จักตนเอง เข้าใจสิ่งแวดล้อม รู้ว่าพฤติกรรมต่าง ๆ มีสาเหตุ ทำให้รู้จักจะค้นหาสาเหตุของพฤติกรรมอันจะนำไปสู่ความเข้าใจในพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนสามารถที่จะปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สุชาติ สุธรรมรัตน์, 2531, หน้า 17) ซึ่งสิ่งที่ได้รับจากจิตวิทยา ล้วนเป็นคุณลักษณะของคนที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพในด้านการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฯดังกล่าว และหากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคนทางด้านการศึกษาได้รู้และเข้าใจ ได้ศึกษาศาสตร์ด้านจิตวิทยามาเป็นอย่างดี ยิ่งจะทำให้การพัฒนาศักยภาพของคนนั้น มีความสมบูรณ์ขึ้นไปอีก ศาสตร์ทางด้านจิตวิทยามีอยู่ด้วยกันมากมายหลายสาขา สาขาจิตวิทยาการแนะแนว เป็นสาขาหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคนโดยตรง เพราะเป็นสาขาที่สามารถนำไปใช้ในระบบการศึกษาได้ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา ในเรื่องของการแนะแนวทางการศึกษา เพื่อให้นักเรียนหรือนักศึกษาเข้าใจและเลือกศึกษาได้อย่างเหมาะสมตามความสนใจและความสามารถของตน ขณะเดียวกันเรื่องของการแนะแนวอาชีพ จิตวิทยาการแนะแนวยังสามารถช่วยแนะแนว ให้นักศึกษาเลือกประกอบอาชีพตามความเหมาะสมได้อีก เรื่องส่วนตัวและสังคมก็เช่นเดียวกัน จิตวิทยาการแนะแนวก็สามารถช่วยให้นักศึกษามีความเจริญทางกาย ทางใจ อารมณ์มั่นคง สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข จิตวิทยาการแนะแนวจึงเป็นสาขาวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อกระบวนศึกษา การพัฒนาจิตวิทยาการแนะแนวให้เจริญก้าวหน้าในทางวิทยาการต่าง ๆ โดยให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์โลกนั้นจึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งเช่นกัน การค้นหาความจริงหรือความรู้ใหม่ๆ โดยวิธีการที่เชื่อถือและให้ผลที่ถูกต้องนั้นก็คือการวิจัย (ยูดี เปรมวิชัย, 2544, หน้า 67) การวิจัยต่าง ๆ ได้ถูกดำเนินการตามระเบียบแบบแผนการวิจัย เสร็จสิ้นเป็นผลงานที่เราเรียกว่า งานวิจัย ซึ่งงานวิจัยทางด้านจิตวิทยาการแนะแนวนั้น มีบทบาทต่อด้านการศึกษามากขึ้นตามลำดับ การนำผลงานวิจัยมาใช้แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง การนำผลงานวิจัยนั้นมาใช้ ส่วนใหญ่นั้นได้มาจากวิทยานิพนธ์ของนิสิต นักศึกษา นักวิชาการต่าง ๆ ที่ทำการวิจัยเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งบางครั้งงานวิจัยเหล่านั้นมิได้มีการสำรวจรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบในการค้นคว้าเพื่อนำมาใช้ประโยชน์เท่าที่ควร

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัยทางจิตวิทยาการแนะแนวว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อระบบการศึกษา และการพัฒนาศักยภาพของคน จึงจัดทำการศึกษาวิจัยในสาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนวของมหาวิทยาลัยบูรพา ระหว่างปีการศึกษา 2538-2545 เพื่อที่จะได้ทราบแนวทางของงานวิจัยทางจิตวิทยาการแนะแนว รวมทั้งเป็นแนวทางในการเลือกทำวิจัยโดยมุ่งพัฒนางานวิจัยทางจิตวิทยาการแนะแนวที่จะทำขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับสถานการณ์โลก ทั้งเป็นการเผยแพร่งานวิจัยที่ได้ทำมาแล้วและให้แนวคิด นักศึกษาในสถาบัน และต่างสถาบัน บุคคลที่สนใจสามารถที่จะเลือกทำการวิจัยในสาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนวได้ตามความสนใจ ความถนัดและความพร้อมเกี่ยวกับข้อมูลนั้น ๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อจัดประเภทของหัวข้อวิทยานิพนธ์ โดยแยกตามประเภทของการแนะแนว 3 ประเภท คือ แนะนำทางการศึกษา แนะนำอาชีพ และแนะแนวส่วนตัวและสังคม
2. เพื่อศึกษาถึงประเภทของการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย และประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับ

เพื่อทราบทิศทางของงานวิจัยในสาขาจิตวิทยาการแนะแนวที่ได้ทำมาแล้ว จะได้เป็นแนวทางพื้นฐานสำหรับผู้ทีสนใจงานวิจัยทางสาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนวในการกำหนดปัญหาและหัวข้อที่จะทำการวิจัยให้เหมาะสมกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ตลอดจนเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้างานวิจัยทางจิตวิทยาการแนะแนว รวมทั้งเป็นการเผยแพร่งานวิจัยที่ได้ทำมาแล้ว

ขอบเขตของการวิจัย

เป็นการศึกษาวิทยานิพนธ์สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนวของมหาวิทยาลัยบูรพา ระหว่างปีการศึกษา 2538-2545 ที่ปรากฏอยู่ในรายการการสืบค้นของหอสมุดมหาวิทยาลัยบูรพาและที่ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ระหว่างเดือนมิถุนายน ถึงเดือนสิงหาคม 2545 เท่านั้น ซึ่งมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 60 เล่ม โดยขอบเขตของการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ การศึกษาประเภทของหัวข้อวิทยานิพนธ์ ประเภทของงานวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย และประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การสำรวจวิทยานิพนธ์ หมายถึง การรวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ ของเอกสารงานวิจัยที่เป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาขั้นการศึกษามหาบัณฑิต โดยพิจารณารวบรวมรายละเอียดในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ประเภทของหัวข้อวิทยานิพนธ์ ประเภทของการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย และประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.1 ประเภทของหัวข้อวิทยานิพนธ์ หมายถึง การจัดแบ่งประเภทของหัวข้อวิทยานิพนธ์ โดยพิจารณาการตั้งชื่อเรื่องของวิทยานิพนธ์ ตามประเภทของการแนะแนว ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ คือ แนะนำทางการศึกษา แนะนำอาชีพ และแนะนำส่วนตัวและสังคม

1.2 ประเภทของการวิจัย หมายถึงการจำแนกประเภทของการวิจัยออกเป็นประเภทต่าง ๆ ซึ่งสามารถกระทำได้หลายลักษณะ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายของผู้จัดที่จะยึดหลักหรือเกณฑ์อย่างไร แต่ในที่นี้ผู้วิจัยได้ยึดหลักระเบียบวิธีการวิจัย ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1.2.1 การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์

1.2.2 การวิจัยเชิงพรรณนา

1.2.3 การวิจัยเชิงทดลอง

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล หมายถึง ชนิดของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ชนิดดังนี้ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และแบบทดสอบมาตรฐาน

1.4 สถิติที่ใช้ในการวิจัย หมายถึง สถิติต่าง ๆ ที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานเพื่ออธิบายข้อค้นพบ ซึ่งแบ่งออกเป็น สถิติพื้นฐาน สถิติขั้นสูงและไม่ใช้ระเบียบวิธีทางสถิติ

1.4.1 สถิติพื้นฐาน หมายถึง สถิติที่ใช้ในการบรรยายข้อมูล โดยการหาค่าความถี่ การจัดอันดับ อัตราส่วน ค่าแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง ค่าการกระจาย ความแปรปรวน คะแนนมาตรฐาน เป็นต้น ซึ่งได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย มัชฐาน ฐานนิยม พิสัย ส่วนเบี่ยงเบนควอไทล์ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.4.2 สถิติขั้นสูง หมายถึง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าการทดสอบค่าที หรือค่าซี สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การทดสอบค่าไคสแควร์ และการวิเคราะห์ความแปรปรวน

1.4.3 ไม่ใช้ระเบียบวิธีทางสถิติ หมายถึง งานวิจัยที่วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ข้อมูลโดยไม่ใช้สถิติใด ๆ

1.5 กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย หมายถึง กลุ่มประชากรที่ใช้ในการทำวิจัย โดยแบ่งตามวัยดังต่อไปนี้

- 1.5.1 วัยทารก (แรกเกิด- 2 ปี)
- 1.5.2 วัยเด็ก (3-12 ปี)
- 1.5.3 วัยรุ่น (13-20 ปี)
- 1.5.4 วัยผู้ใหญ่ตอนต้น (21-40 ปี)
- 1.5.5 วัยกลางคน คือ (41-60 ปี)
- 1.5.6 วัยชรา (60 ปีขึ้นไป)

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย หมายถึง การนำผลจากการวิจัยมาใช้ปรับปรุงแก้ไขในด้านต่าง ๆ ที่การวิจัยนั้นสามารถเอื้อประโยชน์ให้ได้ ในที่นี้ได้จัดประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยไว้ 3 ด้าน ดังนี้

1.6.1 ด้านการพัฒนาการบริการแนะแนว เป็นลักษณะงานวิจัยที่ให้ผลในการปรับปรุงเกี่ยวกับกระบวนการให้บริการการแนะแนว วิธีการสอนการแนะแนว การพัฒนาการแนะแนวในแต่ละบริการ ให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นในด้านเทคนิค วิธีการแนะแนว กิจกรรมแนะแนว สื่อการแนะแนวต่าง ๆ

1.6.2 ด้านหลัก และคุณค่าของจิตวิทยาการแนะแนว ผลจากการวิจัยทำให้เห็นความสำคัญของการแนะแนว หรือได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อสถาบัน หน่วยงานต่าง ๆ แนวคิด ทฤษฎีใหม่ๆ โดยสามารถนำผลที่ได้ไปใช้ในการวางแผน วางนโยบายการบริหารงานต่าง ๆ ได้ ทั้งในด้านการศึกษา ด้านการประกอบอาชีพ และด้านส่วนตัวและสังคม

1.6.3 ด้านการพัฒนางานการศึกษา โดยนำผลการวิจัยนั้นมาใช้ในการบริหารจัดการการศึกษา การปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน พัฒนานุเคราะห์ด้านการศึกษา

2. ปีการศึกษา หมายถึง ปีการศึกษาที่ผู้วิจัยได้ระบุไว้ในบทคัดย่อ หรือปีพุทธศักราชที่ระบุไว้ในหน้าปกวิทยานิพนธ์